

9. Українська мова та література

Дячук Т.М.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови та культури

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

НОВІТНІ МОВОЗНАВЧІ НАПРЯМИ ТА ЇХ НАЗВИ В АСПЕКТІ ВПОРЯДКУВАННЯ

Кінець XX – початок XXI ст. – час активного формування багатьох новітніх мовознавчих напрямів, що здебільшого мають міждисциплінарний, інтегративний характер. Варто відзначити, що деякі з них виникли за кордоном, проте в Україні почали розвиватися лише у вказаний період.

Мета нашого дослідження – узагальнити матеріал про сучасні мовознавчі напрями, обмежившись тільки констатацією факту їх існування, не вникаючи в об'єкти, предмети їх досліджень, зв'язки з іншими науковими галузями, спільне та відмінне між ними; а також проаналізувати їх назви у світлі сучасних вимог до термінів як назв наукових понять.

За нашими підрахунками, за окреслений період у мовознавстві виникло не менше 40 новітніх напрямів. Назвемо лише деякі з них: неологія, лінгвогендерологія, корпусна лінгвістика, паралінгвістика, неографія, медіалінгвістика, лінгвоконфліктологія, етнолінгвістика, соціолінгвістика, лінгвоперсонологія, нейро- і психолінгвістика, лінгвосинергетика, когнітивна лінгвістика, комп'ютерна лінгвістика, політична і юрислінгвістика, лінгвосеміотика.

З середини 90-х років XX ст. у філософії, а звідси й в гуманітаристиці взагалі на зміну системно-структурної, статистичної парадигми прийшла

антропоцентрична, когнітивна, динамічна, що повернула людині статус «мірила всіх речей». Антропоцентрична парадигма передбачає, що дослідник з об'єкта пізнання переключається на суб'єкт, тобто аналізується мова в людині й людина в мові [1, с.5].

У мовознавстві почав домінувати комунікативно дискурсивний підхід до вивчення мовних явищ. Унаслідок цього виникли комунікативна лінгвістика, комунікативістика, функціональна лінгвістика, прагмалінгвістика (або теорія мовної прагматики), мікро-, макро-, мега-, соціопрагматика, контрастивна прагматика, міжкультурна прагматика, інтермовна прагматика, лінгвістика креативу, лінгвістика брехні тощо. Є й інші новітні лінгвістичні наукові напрями, проте окремо хочеться звернути увагу на ті з них, що поєднують в собі культуру та мову як засіб створення, розвитку, зберігання і трансляції культури.

Як відомо, у сучасній науці відсутнє універсальне визначення феноменів культури та мови, проте саме вони визначають оригінальність певного народу. Мова – основний код та ядро знакової системи, форма вираження національної культури, середовище її «проживання» (Б. Успенський), а також одне з джерел її вивчення.

Нові наукові напрями, що поєднують обидва феномени – і мову, і культуру, – *лінгвокультурологія* (виникла на межі мовознавства та культурології; вивчає відношення між мовою й концептами культури), *лінгвоемоціологія*, або лінгвістика емоцій – новітній мовознавчий напрям, що досліджує світ емоцій людини крізь призму мови; наука про емоційну лінгвокультуру; *аксіологічна лінгвістика* – наука, предметом вивчення якої є цінності, сформувалася в лоні лінгвокультурології. У цьому контексті варто розглядати *теорію міжкультурної комунікації, або міжкультурну комунікацію* як окремий розділ мовознавства; *полілінгвокультурологію* тощо.

Прикметно, що на позначення одного й того самого наукового напрямку використовують різні терміни: лінгвоконфліктологія, або девіатологія, помилкологія, ляпологія, помилкознавство; гендерна лінгвістика, лінгвістична гендерологія, лінгвогендерологія; лінгвоемоціологія, лінгвістика емоцій;

когнітивна лінгвістика, або лінгвокогнітологія; юридична лінгвістика або юрислінгвістика та інші. Термінологічна варіантність свідчить про те, що спостерігається процес становлення не лише наукових напрямів – формується їх концептуальний та термінологічний апарат, а, що цілком закономірно, усталюються їх назви. Крім термінологічної неупорядкованості, спостерігається семантична варіантність, наприклад, термін «паралінгвістика» вживається і на позначення розділу мовознавства, що вивчає невербальні засоби комунікації, з одного боку, і для називання усієї сукупності невербальних засобів, з іншого. Формальна і значеннева варіантність належать до термінологічних вад; наслідком упорядкування логіко-лінгвістичної сфери має бути стан, коли на позначення одного поняття використовується одна назва.

Отже, узагальнюючи інформацію про новітні мовознавчі напрями, можна відзначити, що багато з них на сьогодні активно формуються. Перелік новітніх напрямів мовознавчих досліджень неповний і ця тема потребує детальнішого вивчення в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Маслова В.А. Лингвокультурология. М. : Академия, 2001. 208с.
2. Науменко Л.П. Антропоцентрична парадигма як методологічна матриця сучасних лінгвістичних досліджень. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2016. №22. С.125-128.